

забезпеченні технічними та іншими засобами реабілітації, автотранспортом та багато іншого.

Джерела:

1. Міністерство соціальної політики України. Міністерство соціальної політики України. URL: <https://www.msp.gov.ua/timeline/invalidnist.html>
2. Про Фонд соціального захисту осіб з інвалідністю : Положення від 14.04.2011 р. № № 129. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0528-11#Text>.
3. Конвенція про права осіб з інвалідністю (Конвенція про права інвалідів),ред. 06.07.2016, URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71#Text

Науковий керівник: Канєнберг-Сандул Оксана Костянтинівна к.ю.н., доцент кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія».

Платонова Катерина Дмитрівна

*здобувач магістратури факультету цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»*

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ДІТЕЙ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Досліджуючи питання міжнародно-правового захисту дітей під час війни, зазначимо, що міжнародно-правовий захист цивільних осіб в умовах війни є дуже складним завданням. Особливо непросто обмежити негативний вплив збройних конфліктів на незахищену соціальну групу - дітей. Через свій психічний та фізичний рівень розвитку діти не можуть належним чином захистити та врятувати себе від негативного впливу збройних зіткнень, тому забезпечення їх безпеки визнається обов'язком, у тому числі і держави, і міжнародних організацій.

Права дитини складають неподільну частину загальних прав людини. Міжнародно-правовий захист прав дітей - це система міжнародних органів та

процедур, спрямованих на реалізацію захисту прав дитини, а також вироблення спеціальних механізмів контролю за дотриманням цих прав державами і міжнародними організаціями [1, с. 241].

На сьогоднішній день міжнародно-правовий захист прав дитини є системою взаємоузгоджених дій держав та неурядових міжнародних організацій, спрямованих на розробку та забезпечення прав дитини з метою формування повноцінної та гармонійно розвиненої особистості, сприяння їх закріпленню в національному законодавстві. Особливо актуальним є захист дітей під час війни, оскільки діти належать до найуразливішої групи людей.

Вразливість означає відсутність спеціального захисту тих, чиє існування чи самотність наражається на небезпеку, що зафіксовано у низці міжнародних документів, зокрема, і щодо врегулювання становища дітей у надзвичайних обставинах та в період збройних конфліктів. Зокрема, держави, які беруть участь у збройних конфліктах, повинні докласти всіх можливих зусиль, щоб уберегти дітей від руйнівних наслідків війни, застосування тортур, принизливого поведіння та насильства. Діти становлять до 50% жертв війни з числа цивільного населення і понад 50% з числа біженців та переселенців.

На думку М. В. Грушко, «першим важливим документом у галузі захисту прав дітей можна вважати Загальну декларацію прав людини 1948 р., у якій зазначається, що діти повинні бути об'єктом особливого захисту і допомоги» [2, с. 81; 3].

Основним міжнародно-правовим документом у сфері захисту прав дітей є Конвенція з прав дитини від 20 листопада 1989 року [4]. Конвенція закріплює основні та невід'ємні права дитини, визначає міжнародно-правовий статус дитини, зобов'язує країни-учасниці неухильно дотримуватись її положень.

Відповідно до 1 статті Конвенції дитиною є кожна людська істота до досягнення 18-річного віку, якщо за законом, що застосовується до цієї дитини, вона не досягає повноліття раніше. Конвенція про права дитини у статті 38 регулює окремі аспекти участі дітей у збройних конфліктах [4].

Конвенція про права дитини 1989 року зобов'язує учасників вживати всіх заходів для забезпечення того, щоб особи, які не досягли 15-річного віку, не брали прямої участі у збройному конфлікті. У 2000 року до Конвенції було прийнято Факультативний протокол, відповідно до якого вищезгаданий вік збільшився до 18 років, норму про пряму участь у збройному конфлікті було доповнено і тепер забороняється навіть непрямий характер участі дітей у збройному конфлікті [5]. Протокол закріплює мінімальний вік призову до збройних сил, забороняє будь-які форми вербування дітей для участі у збройних конфліктах, зобов'язує держави вживати всіх можливих заходів для забезпечення того, щоб військовослужбовці, які не досягли 18-річного віку, не брали прямої участі у військових діях [5].

А також необхідно згадати про те, що у 1998 р. ООН встановила мінімальну вікову межу у 18 років для своїх миротворців, одночасно рекомендувавши, щоб особи віком до 21 року не брали участі в операціях з підтримки миру. Крім того, створено та функціонує інститут Спеціального представника Генерального секретаря ООН з питань про становище дітей та збройні конфлікти.

Конвенція МОП «Про заборону та негайні заходи щодо викорінення найгірших форм дитячої праці» від 17 червня 1999 року закріплює участь дітей у збройних конфліктах, як найгіршу форму дитячої праці [6].

Римський статут Міжнародного кримінального суду від 17 липня 1998 року визначає як військовий злочин набір або вербування дітей віком до п'ятнадцяти років до складу збройних сил або груп або використання їх для активної участі в бойових діях [7].

Крім того, як показує практика, діти беруть участь у терористичних актах. Під час підриву бомб смертниками діти часом стають жертвами з обох боків. З одного боку, вони все частіше використовуються як терористи-смертники, а з іншого в результаті таких терористичних актів гине багато дітей. Звісно, назріла необхідність зміни стратегії боротьби з тероризмом, оскільки військові операції призводять до загибелі цивільних осіб, зокрема дітей.

За характером дії можна поділити всі сучасні ефективні міжнародно-правові механізми захисту дітей на дві групи:

1. Перша: «до збройного конфлікту». На цьому етапі сторони конфлікту зобов'язані вжити превентивних заходів щодо віддалення осіб, які не досягли 18-річного віку від участі у збройних конфліктах.

До таких заходів належать:

- обмеження призовного віку (стаття 1-3 Факультативного протоколу до конвенції про права дитини щодо участі дітей у збройних конфліктах);

- евакуація дітей (стаття 78 Додаткового протоколу до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року щодо захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I));

- неприпустимість вербування дітей (стаття 4 Факультативного протоколу до конвенції про права дитини щодо участі дітей у збройних конфліктах).

2. Друга: «після конфлікту» - на цьому етапі надається захист і підтримка дітей, які постраждали за умов конфлікту. Даний етап є не менш важливим, оскільки ті душевні та фізичні травми, завдані дітям, які потрапили до зони бойових дій, вилікувати особливо важко.

До таких заходів варто віднести:

- забезпечення повернення дітей у сім'ї після збройного конфлікту (ч. 3 ст. 78 Додаткового протоколу I до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, (Протокол I); ст. 9-10 Додатка II Конвенції про права дитини);

- право на захист та догляд після збройного конфлікту (стаття 9 Протоколу I).

Проблемним залишається питання захисту дітей на етапі тривання збройного конфлікту, коли ймовірність порушення їх права і свободи особливо велика. На цьому етапі незважаючи на те, що міжнародне право передбачає певні механізми захисту, їхнє реальне виконання перебуває на недостатньому рівні.

Отже, дитині належить особливе місце у структурі соціуму, що зумовлено недостатнім рівнем фізичного та психічного розвитку, а отже, і неможливістю

самостійно захищати та відстоювати свої права та інтереси. У зв'язку з цим захист прав дитини є одним із найважливіших завдань, адже ставлення до дітей, повага до їхньої людської гідності дуже точно відображають рівень гуманності та цивілізованості держави. У міжнародному законодавстві передбачені комплексні заходи, спрямовані на захист дітей, зокрема під час війни, адже міжнародні стандарти щодо дотримання прав дитини формувалися протягом останніх десятиліть і закріпилися в кількох важливих міжнародних нормативно-правових документах, описаних у роботі.

Джерела:

1. Котуха О. С. До питання міжнародно-правового захисту прав дитини під час збройних конфліктів. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Юридичні науки*. 2019. Вип. 8. С. 240-247.
2. Грушко М. В. Міжнародно-правовий захист прав дітей. *Конгрес міжнародного та європейського права : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф.* (Одеса, 19 квіт. 2019 р.) / МОН України, Нац ун-т «Одес. юрид. акад.» Одеса : Фенікс, 2019. С. 80-86.
3. Загальна декларація прав людини, прийнята і проголошена резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text (дата звернення: 05.11.2022).
4. Конвенція про права дитини від 20 листопада 1989 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text (дата звернення: 05.11.2022).
5. Факультативний протокол до Конвенції про права дитини щодо участі дітей у збройних конфліктах від 01 січня 2000 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_795#Text (дата звернення: 05.11.2022).
6. Конвенція про заборону та негайні заходи щодо ліквідації найгірших форм дитячої праці №182 від 17 червня 1999 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_166#Text (дата звернення: 05.11.2022).

7. Римський статут Міжнародного кримінального суду, Рим, 17 липня 1998 р. URL:: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_588 (дата звернення: 05.11.2022).

Науковий керівник: Канєнберг-Сандул Оксана Костянтинівна к.ю.н., доцент кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія».